

FISH PASSAGE 2015

Verslag van een geslaagd symposium

TEKST Eric le Gras

FOTOGRAFIE: Herman Wanningen en Sportvisserij Nederland

Het is een wereldwijd probleem: hoe meer dammen, dijken, sluisen en stuwen we bouwen, hoe moeilijker het voor vissen wordt om te migreren. Deskundigen op het gebied van vismigratie kwamen daarom eind juni massaal naar Groningen voor Fish Passage 2015, een internationale conferentie over het begaanbaar houden van rivieren voor migrerende vissen.

De deelnemers aan Fish Passage kwamen van over de hele wereld, al waren West-Europa en Noord-Amerika duidelijk oververtegenwoordigd. Welgeteld één deelnemer kwam uit Afrika en juist deze Gordon O'Brien, een wetenschapper van de Universiteit van KwaZulu Natal, maakte duidelijk waarom een bijeenkomst als de Fish Passage noodzakelijk is: "Overall in Afrika zijn projecten in ontwikkeling of in uitvoering die de passeerbaarheid van rivieren en delta's bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken. Je kunt zeggen dat we nu in Afrika de fouten maken, die jullie in West-Europa al hebben gemaakt. Het draait in Afrika eigenlijk alleen om economisch gewin op de korte termijn. Aandacht voor de langere termijn, de ecologie bijvoorbeeld of de visserij, ontbreekt."

O'Brien is vooral naar Groningen gekomen om geestverwanten te

ontmoeten en ideeën op te doen. Tijdens de Fish Passage 2015 werd hij tot zijn vreugde benoemd tot officieel coördinator Afrika voor de Wereld Vismigratiedag 2016: "Ik spreek nu namens een internationale organisatie. Zo kan ik meer gewicht in de schaal leggen en effectiever opkomen voor de belangen van migrerende vissen."

Overheden, wetenschap en ngo's

Erik Sparrevik, projectleider bij de Zweedse energiereus Vattenfall, vertegenwoordigt de andere kant van het spectrum. Vattenfall, dat de

Fish Passage 2015 mede sponsorde, legt op veel plaatsen vispassages aan bij dammen die zijn bedoeld voor het opwekken van elektriciteit: "Dat doen we zo efficiënt mogelijk. Iedere waterdruppel die door een vispassage stroomt, gaat niet door onze turbines en dat betekent

minder opbrengst. We zoeken dus naar innovatieve technieken om zo min mogelijk water te verliezen en toch trekkende vissen optimaal te bedienen. Daarover heb ik bruikbare informatie gevonden.”

Sparrevik was daarnaast op zoek naar contacten met overheden, wetenschappers en NGO's: "Die waren hier allemaal te vinden, wat de bijeenkomst divers en extra waardevol maakte.”

Informele contacten

Ook voor Peter Gough van Natural Resources Wales waren de contacten die hij tijdens de Fish Passage legde van groot belang: "Je kon tijdens de dagelijkse sessies bijvoorbeeld veel leren over de details van het bouwen van vispassages. Voor paling of zalm en ook voor de minder opvallende vissoorten. Maar 's avonds, bij de informele gesprekken, hoorde je pas wat er echt gebeurd was en dus ook wat er mis is gegaan.”

Juist die openheid over fouten is essentieel. Gough: "In publicaties lees je vooral over de successen. Aan de bar hoor je de andere kant van het verhaal.” Een gebrek aan monitoring is een veel voorkomende fout: "Voor de aanleg van vispassages kun je vaak wel budget krijgen. Voor het monitoren ligt dat moeilijker en dat kan betekenen dat er soms een hoop geld wordt besteed aan voorzieningen, die veel efficiënter kunnen werken.”

Amazone

Kennis over maatregelen die trekvisseren meer ruimte geven komt niet alleen uit West-Europa of Noord-Amerika. Sergio Makrakis van de Universidade do Oeste do Paraná in Brazilië: "De Amazone, het grootste riviersysteem ter wereld, stroomt door Brazilië en we hebben ruime ervaring met de aanleg van grote waterwerken.” Makrakis is naar Groningen gekomen om meer op te steken over nieuwe technologieën, onder andere op het gebied van het monitoren van trekvisseren. Bovendien is hij bezig met de inrichting van een gloednieuw laboratorium waar onder andere onderzoek zal worden gedaan naar het gedrag van vissen, en ook daarvoor is hij op zoek naar de nieuwste technische snufjes. Makrakis was enthousiast over de sfeer tijdens de Fish Passage 2015. Hij neemt nieuwe informatie mee naar huis, maar heeft vanuit Brazilië ook kennis meegenomen waar anderen hun voordeel mee kunnen doen: "We weten veel over het beheer van grote watersystemen, bijvoorbeeld over de gevolgen van de aanleg van dammen. Die gevolgen kunnen honderden kilometers verderop nog merkbaar zijn. In de Amazone vind je een geweldige soortenrijkdom en echt grote vissen, die honderden kilo's wegen. Ook over die onderwerpen weten we veel. Op wetenschappelijk terrein hebben we analysetechnieken voor de overlevingskansen van trekvisseren ontwikkeld, waarvan we de resultaten goed inzichtelijk kunnen maken. Het geregelde overleg tussen onderzoekers, belangenorganisaties en de overheid zoals jullie dat in Nederland kennen, kan weer een voorbeeld zijn voor ons.”

Goede PR

De Braziliaan zocht in Groningen ook nog naar mogelijkheden om wetenschappelijk werk te publiceren en zo

had elke deelnemer aan de conferentie wel zijn of haar motieven om de soms lange reis naar Noord-Nederland te maken. Larry Greenberg, hoogleraar aan de Universiteit van Karlstad in Zweden en medeorganisator van de Fish Passage 2015, was bijvoorbeeld onder de indruk van de Braziliaanse bijdrage aan de kennis over de migratie van grote vissen en van het langetermijnonderzoek van de Russische Academie van Wetenschappen. ➤

Wereldwijd belemmeren stuwen en dammen een vrije vismigratie.

Hij gebruikt die kennis weer in het overleg met eigenaren van waterkrachtcentrales over de aanleg of het efficiënter maken van vispassages: "Die passages zijn trouwens niet alleen een kostenpost voor die bedrijven. De directies onderkennen dat rekening houden met trekvisen goede publiciteit oplevert."

Zo leerden de deelnemers aan de Fish Passage 2015 van elkaar, wat de vismigratie en daarmee de ecologie en de economie in hun landen ten goede komt. Toch waren de goede sfeer en de contacten die ze in Groningen legden misschien nog wel belangrijker. Soms konden ze zelfs hoop putten uit het werk van anderen. Het werk van Laura Wildman van Princeton Hydro uit de Verenigde Staten was daarvan een voorbeeld. Wildman adviseert over het afbreken van overbodige dammen en heeft daar veel succes mee. Haar bijdrage was een bemoeiding voor alle deelnemers aan de conferentie. **V**

Voor herhaling vatbaar

De organisatie van de Fish Passage 2015, waaronder Sportvisserij Nederland, kan terugkijken op een zeer geslaagde conferentie. Er waren 550 deelnemers uit meer dan veertig landen. Voor 150 personen die op de wachtlijst stonden, was zelfs geen ruimte meer. Volgens Herman Wanningen, directeur van de World Fish Migration Foundation en organisator van de conferentie, vindt de volgende conferentie in 2016 plaats in de Verenigde Staten. In de jaren daarna komt de conferentie weer terug naar Europa.

Visliften voor de steur

De Russische hoogleraar Dmitrii Pavlov van de Staatsuniversiteit van Moskou doet al sinds 1962 onderzoek naar de bescherming van migrerende vissen in door de mens gereguleerde rivieren. Het onderzoek van Pavlov, die ook lid is van de Russische Academie van Wetenschappen, en zijn medewerkers Victor Mikheev en Vasilii Kostin, is altijd relatief onbekend gebleven in de rest van de wereld. Tijdens de Fish Passage 2015 bleek dat het wetenschappelijk van hoog niveau is en bijdraagt aan het begrip van het migratiegedrag van vissen. Bovendien heeft het direct praktisch nut. Zo is de kennis van Pavlov en zijn medewerkers over het gebruik van visliften voor steur in de Wolga toepasbaar bij de aanleg van visliften bij de IJzeren Poort in de Donau in Roemenië.

Dammen kun je ook weer verwijderen

Haar grootvader bouwde nog mee aan de gigantische Hoover Dam in de Colorado River in de Verenigde Staten, maar visserij-engineer Laura Wildman van het New England Regional Office for Princeton Hydro is juist druk bezig met afbreken van dammen. Het gaat dan wel om kleinere en verouderde dammen, al sluit Wildman niet uit dat in de toekomst zelfs de Hoover Dam overbodig zal zijn en gesloopt kan worden.

Wildman let bij het beoordelen van een dam op de leeftijd, de staat van onderhoud, de veiligheid, de watervoorziening, het economisch nut en de ecologie, waaronder de verbetering van de situatie voor migrerende vissen. De adviezen die zij gaf, leidden al tot het afbreken van vele tientallen overbodige dammen, die alleen nog een kostenpost waren voor de eigenaren.

Een Nederlands voorbeeld van een dam die voornamelijk in de weg staat, is een kleine waterkrachtcentrale in de Overijsselse Vecht, vlakbij de grens met Duitsland. Dit obstakel voor migrerende vissen werd tijdens de Fish Passage 2015 genomineerd voor verwijdering. Als dat er daadwerkelijk van komt, zou dat uniek zijn voor Nederland.

Fish Passage 2015 werd bezocht door 550 deelnemers afkomstig uit veertig verschillende landen.

Organisator Herman Wanningen kan terugkijken op een buitengewoon geslaagd symposium.